

До спеціалізованої вченої ради К 35.052.23 у
Національному університеті «Львівська
політехніка»

79008, м. Львів, вул. Князя Романа, 1/3, ауд.
301 XIV навчального корпусу

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора

Колба Олександра Григоровича

на дисертацію Сподарик Наталії Іванівни «Кримінологічне запобігання підрозділами Національної поліції України насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право

Дисертація Сподарик Н.І. є рукописом, який складається з анотації (сторінки 2-14 цієї роботи), переліку умовних скорочень (сторінка 17), вступу (сторінки 18-25), трьох розділів, що містять 9 підрозділів, висновків до кожного із розділів (сторінки 85-108, 153-154, 193-194), загальних висновків до роботи (сторінки 195-201), списку використаних джерел (сторінки 202-229) та додатків (сторінки 230-279).

У вступі дисертації (сторінки 18-25) автор аргументовано довела вибір теми свого дослідження (сторінки 18-19), визначила зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами (сторінка 19), назвала мету і завдання дослідження (сторінки 19-20), сформулювала об'єкт і предмет дослідження (сторінка 21), а також визначила методи дослідження (сторінка 21).

Крім цього, у вступі автор надала інформацію про емпіричну базу дослідження (сторінка 21), розкрила зміст наукової новизни отриманих результатів

(сторінки 22-24) та повідомила відомості про практичне значення цієї дисертації (сторінка 24), а також – про особистий внесок здобувача (сторінка 24), апробацію матеріалів дисертації (сторінки 24-25), про кількість публікацій і структуру та обсяг дисертації (сторінка 25), тобто здобувач у повній мірі дотрималась тих формальних вимог, що пред'являються Міністерством освіти і науки (далі МОН) України до зазначеного структурного елементу будь-якої дисертації.

Як показали результати вивчення даного дослідження, **актуальність** обраної Н.І.Сподарик теми наукового пошуку не викликає сумніву, що вона досить ґрунтовно довела у дисертації, застосувавши при цьому статистичний та формально-логічний методи пізнання соціально-правових явищ, пов'язаних з запобіганням насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи (сторінка 18 дисертації). Так, як встановила автор цієї роботи, щорічно відповідні підрозділи Національної поліції України запобігають близько 3,5 тисячам злочинам тільки на стадії готування чи замаху (ст.ст. 13-15 КК України) (сторінка 18 дисертації). При цьому, як вірно зазначила дисертант, існують певні об'єктивні та суб'єктивні чинники, які негативно впливають на запобігання злочинам проти життя і здоров'я особи, у тому числі тих, що вчиняються студентами вищих навчальних закладів (ВНЗ) (сторінка 18).

Серед зазначених чинників особливе місце займають ті, що стосуються стану наукової розробки даної проблематики, а саме: на сьогодні наукові пошуки не охопили наявні теоретичні та практичні проблеми запобігання насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи, а деякі положення, зокрема, щодо використання сил і засобів підрозділів Національної поліції України, потребують розроблення (сторінка 19 дисертації).

Все це, поряд з іншими аспектами, свідчить про актуальність, теоретичне та практичне значення цієї дисертації, особливо в контексті її зв'язку з науковими програмами, планами та темами, зокрема, з постановою Національної академії правових наук (НАПрН) України від 20.12.2013 р. №179 «Про Основні наукові напрями та найважливіші проблеми фундаментальних досліджень у галузі

природничих, техногенних і гуманітарних наук НАПрН України на 2014-2018 р.р.» (сторінка 19 дисертації).

У цьому контексті звертають на себе увагу правильно визначені дисертантом **мета і завдання** даного дослідження (сторінки 19-20), які чітко і по формі, і по змісту кореспондуються із закріпленими у плані та в загальних висновках дисертації питаннями, а саме – здобувач структурно встановила для наукового пошуку 9 підрозділів (сторінки 15-160), 9 завдань дослідження (сторінка 20), 9 елементів наукової новизни (сторінка 20) та 9 загальних висновків по роботі (сторінки 195-201 дисертації).

У такому ж сенсі (правильно та логічно) сформулювала Н.І.Сподарик **об'єкт і предмет** дослідження (сторінка 21 дисертації).

У цілому достатніми для вивчення та узагальнення теоретичних і емпіричних матеріалів означеної тематики наукового пошуку можна визнати обрані для цього здобувачем **методи дослідження** (сторінка 21 дисертації).

Такими ж репрезентативними у цій роботі слід вважати й всі зібрані та використані у ній емпіричні відомості (статистичні дані Генеральної прокуратури України) – та аналітичні матеріали Національної поліції України щодо протидії насильницьким злочинам проти життя і здоров'я особи за 2013-2017 р.р.; узагальнена інформація по результатах анкетування студентів ВНЗ та працівників Національної поліції України, а також вивчення архівних кримінальних проваджень по ст. ст. 115-119, 121, 152, 236 КК України, ін. дані) (сторінка 21 дисертації).

Не викликає сумніву й інформація про **апробацію** матеріалів дисертації (сторінки 24-25).

У цілому відповідає також вимогам МОН України визначена здобувачем структура, обсяг та оформлення цієї дисертації.

Оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації, їх достовірності та новизни. Достовірність і наукова обґрунтованість положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Н.І.Сподарик, є безсумнівною.

Такий висновок ґрунтується на результатах опрацьованих нею та використаних у тексті своєї роботи наукових і нормативно-правових джерел (всього

292 найменування) (сторінки 195-201 дисертації), зібраних під час даного дослідження статистичних та інших емпіричних матеріалів (сторінка 21 дисертації), а також виведених здобувачем на цій основі елементів наукової новизни (9 положень) (сторінки 22-24), кожен із яких відображено в певній рубриці (уперше – два положення; удосконалено – три положення; дістали подальшого розвитку – чотири положення) та які несуть у собі низку нових концептуальних висновків і рекомендацій, що мають теоретичне та практичне значення. Так, дисертантом **уперше** окреслено перелік найістотніших чинників, які впливають на результати діяльності підрозділів Національної поліції щодо запобігання насильницьким злочинам проти життя і здоров'я особи, які вчиняються студентами ВНЗ (недосконалість нормативно-правового регулювання запобіжної діяльності; відсутність окремого підрозділу в МВС щодо організації, профілактики злочинності; ін.) (сторінка 22 дисертації).

Крім цього, автором цієї наукової розробки **удосконалено** кримінологічну характеристику основних складів тяжких насильницьких злочинів проти життя і здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ (сторінка 22 дисертації), а також **дістали подальший розвиток** форми взаємодії щодо запобігання насильницьким злочинам проти життя і здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ (сторінка 23 дисертації).

Повнота викладу в опублікованих працях положень, висновків і рекомендацій. Як показало вивчення результатів даної наукової розробки, основні теоретичні положення, висновки і рекомендації викладені дисертантом в 9-ти наукових публікаціях, а саме: 4 – у фахових виданнях, визначених у переліку МОН України, 1 – у зарубіжному виданні, 4 – у тезах доповідей на науково-практичних конференціях, 3 з яких – у міжнародних (сторінка 25 дисертації). При цьому, варто зазначити, що всі наукові праці Н.І.Сподарик і по формі, і по змісту та об'єму відповідають вимогам МОН України, що пред'являються до такого виду наукових розробок, та в повній мірі кореспондуються і відображають змістове положення дисертації.

Проведений аналіз даної роботи та опублікованих праць дає підстави стверджувати також, що дослідження здобувачем проведено самостійно, а апробація матеріалів дисертації здійснена згідно з рекомендаціями МОН України на 3-х міжнародних і 1 Всеукраїнській науково-практичних конференціях (сторінки 24-25).

Крім цього, як показали результати вивчення змісту цієї дисертації, у ній є низка висновків, положень і рекомендацій, що мають важливе теоретичне та практичне значення. Зокрема, у **розділі 1** «Загальні засади кримінологічного запобігання підрозділами Національної поліції України насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи, о вчиняються студентами ВНЗ», який складається з 4-х підрозділів (сторінки 26-108), до таких можна віднести наступні:

1) результати проведеного аналізу наукових розробок, що мають безпосереднє відношення до змісту об'єкта даного дослідження (підрозділ 1.1., сторінки 30-32, 35-36, 39-40);

2) результати аналізу змісту кримінологічної характеристики злочинів (підрозділ 1.2., сторінки 45-46);

3) узагальнені дані щодо кількості ВНЗ та студентів, включаючи й іноземців, які навчаються в Україні (підрозділ 1.2., сторінки 49-50);

4) відомості про кількість злочинів насильницького характеру, що посягали на життя та здоров'я особи в 2013-2017 р.р. (підрозділ 1.2., сторінки 50-59);

5) кримінологічна характеристика особи студента ВНЗ, яка вчиняє насильницькі злочини проти життя та здоров'я особи (підрозділ 1.3., сторінки 74-76, 78-79, 82-83);

6) визначені дисертантом внутрішні причини насильницької злочинної поведінки студента ВНЗ (підрозділ 1.4., сторінка 95);

7) емпіричні дані щодо змісту конфліктних ситуацій, пов'язаних із вчиненням насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи (підрозділ 1.4., сторінки 96-97);

8) відомості про мотиви вчинення даних злочинів (підрозділ 1.4., сторінки 101-102), інші.

Такими, що витікають із змісту підрозділів варто визнати й **висновки до розділу 1** цієї дисертації (сторінки 107-108). При цьому, їх теоретична цінність полягає у тому, що і кількісно, і якісно у них сконцентровані найбільш важливі результати, що були добуті в процесі дослідження.

Чимало цінних висновків, пропозицій і рекомендацій, як свідчить вивчення змісту дисертації Н.І.Сподарик, міститься й у **розділі 2** «Організаційно-правові та інформаційні основи запобігання підрозділами Національної поліції України насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ», який складається з 3-х підрозділів (сторінки 109-154). До таких, зокрема, можна віднести: а) виведені здобувачем безпосередні правові джерела, що спрямовані на запобігання насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ (підрозділ 2.1., сторінки 119-120); б) пропозиція автора щодо створення на сайті МВС України електронної версії журналу «Правова профілактика правопорушень (підрозділ 2.1., сторінка 124); в) висновки здобувача щодо інформаційних джерел про даний вид злочинів (підрозділ 2.2., сторінки 132-133); г) пропозиція автора щодо створення окремого обліку в комп'ютерній базі даних «Статистика» (підрозділ 2.2., сторінка 139); г) встановлені дисертантом основні форми взаємодії щодо запобігання насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ (підрозділ 2.3., сторінки 143-144); д) визначені здобувачем основні напрями діяльності Національної поліції України щодо отримання інформації з метою запобігання вчиненню даних злочинів (підрозділ 2.3., сторінка 144); е) проведена автором класифікація інформації про детермінанти вчинення насильницьких злочинів проти життя і здоров'я особи (підрозділ 2.3., сторінка 145), а також про шляхи її реалізації (підрозділ 2.3., сторінка 147).

Логічно структурованими та змістовно витікаючими із підрозділів, можна визнати також і **висновки до розділу 2** дисертації (сторінки 153-154).

Як показали результати вивчення змісту **розділу 3** дисертації «Заходи підрозділів Національної поліції України щодо запобігання насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ»

(складається з двох підрозділів) (сторінки 155-194), у ньому є також низка теоретичних та практично значущих результатів, отриманих під час даного дослідження, а саме:

1) висновок автора щодо змісту запобігання злочинам, що здійснюються підрозділом Національної поліції України (підрозділ 3.1., сторінка 162);

2) виведені здобувачем загальні профілактичні заходи насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ (підрозділ 3.1., сторінки 163-164);

3) сформульовані дисертантом загально профілактичні заходи щодо усунення детермінант даного виду злочинів (підрозділ 3.1., сторінка 168);

4) виведені автором критерії оцінки запобіжної діяльності Національної поліції України (підрозділ 3.1., сторінки 172-173);

5) сформульований здобувачем механізм реалізації - тактики запобігання насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ (підрозділ 3.2., сторінки 181-182);

6) виведені дисертантом особливості (обставини) тактики проведення запобіжних заходів, що здійснюються підрозділами Національної поліції України (підрозділ 3.2., сторінка 183);

7) визначені автором тактичні завдання запобігання зазначеним злочинам, що здійснюються підрозділами Національної поліції України (підрозділ 3.2., сторінка 189).

Такими, що повністю відображають найбільш цінні результати дослідження, що вивела дисертант далі у підрозділах, слід визнати й **висновки до розділу 3 дисертації** (сторінки 193-194).

У цілому такими, що витікають із змісту проведеного Н.І.Сподарик дослідження та відповідальність формальним вимогам МОН України, які пред'являються до такого виду національних розробок, можна вважати також й **загальні висновки** по цій дисертації (сторінки 195-201).

Достатньою, як кількісно так і якісно є **літературна база**, яка використана дисертантом під час даного дослідження (всього 292 найменування) (сторінки 202-229).

Професійно грамотно зібрані та використанні в тексті дисертації її додатки (всього 4 найменування на 64 сторінках (230-279 дисертації)).

Повністю і по змісту, і по структурі викладення змісту дисертації співпадає з нею **авторереферат** (об'єм – 16 сторінок), який відповідає також всім вимогам, що пред'являються до такого виду подібних розробок МОН України.

Разом з тим, у дисертації Н.І.Сподарик є ряд положень, висновків і рекомендацій, які носять **дискусійний характер** і потребують додаткової аргументації автора під час її захисту, а саме:

1. Здійснивши у роботі ґрунтовний та всебічний аналіз низки наукових термінів і понять, які є складовими елементами назви підрозділів дисертації (кримінологічна характеристика злочинів, детермінанти злочинів, правове забезпечення запобігання злочинам, інформаційно-аналітичне забезпечення запобіжної діяльності, взаємодія, загально профілактичні заходи, індивідуально-профілактичні заходи, ін.), здобувач так і не вивела власних визначень з цих питань.

Такий підхід дав їй можливість не тільки підвищити рівень репрезентативності проведеного дослідження, але й збагатити теорію і практику їх застосування у запобіжній діяльності, а також у цілому – теоретичне та практичне значення цієї дисертації.

2. Серед завдань даного дослідження, як, власне, і в переліку підрозділів дисертації відсутні спеціально-кримінологічні заходи запобігання насильницьким злочинам проти життя і здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ, що не відповідає виведеній в науці класифікації запобіжних заходів, а також змістовній та соціально-правовій сутності діяльності усіх без винятку підрозділів Національної поліції України, які по своїй правовій природі покликані здійснювати саме спеціально-кримінологічне запобігання злочинам і правопорушенням.

У зв'язку з цим, хотілося б знати, з яких міркувань останнє не включено до завдань даного дослідження.

3. У роботі, крім окремих положень підрозділу 2.3 (сторінка 152), досить обмежено та безсистемно проаналізовано зарубіжний досвід з означеної проблематики дослідження, що важливо з огляду вирішення законодавчо визначених завдань (зокрема у Законі України від 18.03.2004 р. «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу») та усталеної в науці практики застосування порівняльно-правового (компаративістського) методу пізнання соціально-правових явищ і процесів.

4. У дисертації, зокрема у загальних висновках (сторінка 201), здобувач запропонувала ряд змін і доповнень у законодавчі акти, що стосуються запобігання злочинам в Україні. Поряд з цим, не зробила це у виді окремого додатку до цієї роботи та пояснювальної записки до нього, що значно підвищило б рівень їх репрезентабельності та теоретичної і практичної значущості.

Більш того, якби автор направила ці пропозиції у відповідний Комітет Верховної Ради України, а також використала у практичній діяльності та в освітньому процесі, то це б чітко визначило практичне значення отриманих під час даного дослідження результатів.

5. У підрозділах 3.1. (сторінки 155-173) та 3.2 (сторінки 174-192) дисертант веде мову про загально-профілактичні та індивідуальні профілактичні заходи, що спрямовані на запобігання злочинам, що вчиняються студентами ВНЗ, але чітко в роботі їх не окреслює, обмежуючись їх загальною характеристикою.

Без сумніву, здійснивши чітку класифікацію та перелік цих заходів, дисертант тільки виграла б, позаяк таким чином предметно відобразила б здобуті нею в процесі дослідження найбільш цінні результати теоретичного та практичного характеру.

6. У підрозділі 1.1. (сторінки 26-42) автору варто було б більше уваги приділити тим дисертаціям, які мають пряме та дотичне відношення до дослідженої проблематики та які, без сумніву, склали б методологічне підґрунтя її дисертації.

Такий підхід дав би можливість більш повно та детально оцінити наукову новизну отриманих під час даного дослідження результатів.

Поряд з цим, не дивлячись на вищевказані зауваження, варто зазначити, що вони носять теоретико-пізнавальний та рекомендаційний характер і суттєвого впливу на в цілому на високий рівень проведеного дослідження не мають.

Висновок: дисертація Сподарик Наталії Іванівни «Кримінологічне забезпечення підрозділами Національної поліції України насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи, що вчиняються студентами ВНЗ», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право є завершеним рукописом, який у повній мірі відповідає вимогам МОН України, що пред'являються до такого виду наукових розробок, а також пунктів 9, 11, 12 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567 (з відповідними змінами від 27 липня 2016 року), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за обраною спеціальністю.

Офіційний опонент:

Проректор з навчально-методичної роботи ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, доктор юридичних наук, професор

«28» _____ 09 _____ 2018 р.

